

1. poglavlje

Objektivno ispitivanje ličnosti pomoću MMPI-2 i MMPI-A inventara

Prema onome što je rekao Starke Hathaway (1965.) čista frustracija navela je njega i J. C. McKinleya da 1939. godine započnu istraživanja koja su u konačnici dovela do objavljivanja MMPI inventara. Stvorili su MMPI kako bi njima i drugima u Sveučilišnim klinikama Minnesote pomogao u rješavanju rutinskih zadataka procjenjivanja i dijagnosticiranja osoba s mentalnim poremećajima. Objektivni inventari koji su u to vrijeme postojali bili su suviše vezani uz psihologijske teorije o strukturi ličnosti, a da bi im mogli biti od koristi. Osim toga, ti su upitnici bili razvijeni na studentima ili su mjerili varijable koje nisu bile vezane uz psihopatologiju, pa su stoga malo pridonosili Hathawayevu radu na psihijatriji namijenjenoj odraslim osobama.

Usprkos činjenici da je MMPI nastao unutar jedne psihijatrijske službe u Minnesoti, ubrzo je postao najviše korišteni i istraživani objektivni inventar ličnosti na svijetu (Lubin, Larsen i Matarazzo, 1984; Lubin i sur., 1985; Piotrowski i Lubin, 1990.). Njegova se uporaba proširila daleko izvan sveučilišnih klinika u Minnesoti u psihijatrijske klinike i bolnice diljem Sjedinjenih Američkih Država. Ubrzo nakon objavljivanja, MMPI se upotrebljavao kod pacijenata u općim bolnicama, adolescenata u školama, zatvorenika u različitim zatvorskim institucijama, osoba koje su se liječile od alkoholne ili neke druge ovisnosti, vojnog osoblja, pa konačno i kod kandidata koji su se u industriji natjecali za neka vrlo odgovorna ili stresna zanimanja poput pilota, policajaca ili zaposlenika u nuklearnim centralama. MMPI je postao i najčešće upotrebljavana mjera psihopatologije u psihologijskim, psihijatrijskim i medicinskim istraživanjima.

Krajem 1940-ih i početkom 1950-ih godina MMPI je prešao granice Sjedinjenih Američkih Država. Prvi prijevodi objavljeni su u Italiji, Njemačkoj i Portoriku (Butcher, 1985.). Do 1976. godine objavljeno je više od 50 prijevoda na strane jezike (Butcher i Pancheri, 1976.). Cheung (1985; Cheung i Song, 1989.), izvještavajući o svom radu na kineskoj verziji MMPI inventara, opisala je prednosti primjene MMPI inventara u gradovima poput Hongkonga ili Pekinga, gdje je do tada postojao samo mali broj standardiziranih kineskih instrumenata kojima su se služili klinički psiholozi u svom radu.

Prihvatanje i prilagodavanje dobro uhodanog instrumenta poput MMPI inventara bilo je moguće zahvaljujući radu ljudi koji su pojmovno i psi-

hometrijski ispitali sam test. Budući da su drugi prijevodi MMPI inventara već prošli međukulturalnu metodološku provjeru (Butcher i Pancheri, 1976.), Cheung (1985.) je istaknula da bi prilagodba i validacija MMPI inventara bila učinkovitija od konstrukcije sasvim novih, kineskih instrumenata. To naročito vrijedi za zemlje poput Kine, gdje ima i manje potrebnih stručnjaka. Očito su slično mišljenje dijelili i drugi, jer danas postoji već više od 140 prijevoda MMPI inventara u 46 zemalja.

Što je pridonijelo značajnom uspjehu i trajnosti MMPI inventara? Jedan je od očitih odgovora da MMPI predstavlja korisnu i praktičnu tehniku za procjenu pojedinaca koji imaju problema u području mentalnog zdravlja. Vjerojatno se tome može pripisati velik broj istraživanja u kojima je potvrđena pouzdanost i valjanost MMPI inventara. Budući da upitnik učinkovito pruža informacije koje omogućuju predviđanje individualnih problema klijenata, a da pri tome ne zahtijeva nerazmjerno puno truda i vremena, kliničari su skloni surađivati u istraživačkim projektima koji koriste MMPI. Oni ustvari daju svoj doprinos MMPI istraživačkoj literaturi.

Starke Hathaway (1965. str. 463) dao je popis nekih strukturalnih značajki MMPI inventara, za koje je smatrao da su, uz valjanost samog inventara, zaslužne za njegovu popularnost:

mogućnost kontrole nekih neželjenih načina odgovaranja, mogućnost otkrivanja nevaljanih protokola poput onih koje daju osobe koje ne znaju čitati, jednostavno izražavanje, jednostavna primjena i bodovanje, te, konačno, opća klinička poznatost varijabli uključenih u profile.

I druge kvalitete pridonijele su reputaciji MMPI inventara, kao pouzdanog postupka za psihologijsku procjenu. Inventar daje pouzdane procjene, tj. po- moću njega dobivaju se u različitim primjenama dosljedni rezultati. Kao što je Hathaway (1965.) istaknuo, MMPI je svojim ljestvicama valjanosti omogućio i procjenu vjerodostojnosti osobnih samoiskaza. Daljnja je važna značajka da se rezultat neke osobe na bilo kojoj MMPI ljestvici može interpretirati unutar normativnog okvira (npr. osoba koju proučavamo može biti uspoređena s drugim ljudima kako bi se odredilo jesu li njezini rezultati visoki ili niski, jesu li u usporedbi s rezultatima normalnih osoba ekstremni ili slične obrascima odgovora nekih poznatih skupina poput osoba s depresijom ili shizofrenim poremećajem).

Razvoj MMPI inventara

Hathaway i McKinley vjerovali su da je nabolji način saznavanja o tome što muči nekog pojedinca da ga se o tome pita. U skladu s tim, odabrali su za svoj inventar tvrdnje s kojima se klijent mogao složiti ili ne složiti birajući odgovor “točno” ili “netočno”. Taj je pristup uključivao jednostavan zadatak samoprimjene, kojem je u relativno kratkom vremenu (obično sat i pol) mogao udovoljiti svaki pojedinac s relativno slabom vještinom čitanja (šesti razred os-

novne škole). Hathaway i McKinley smatrali su da pacijenti koji označe slične simptome ili čestice u MMPI inventaru dijagnostički međusobno više slične nego što se razlikuju. Na primjer, pojedinac koji označi mnogo simptoma vezanih uz depresivno raspoloženje vjerojatno više slični depresivnim pacijentima nego drugim kliničkim skupinama. Hathaway i McKinley smatrali su i da osoba koja je označila veći broj simptoma određene vrste ima ozbiljniji problem od osobe koja označi samo nekoliko simptoma. Kako bi kvantificirali taj odnos između broja psiholoških simptoma i dijagnostičke sličnosti izradili su ljestvice koje omogućavaju usporedbu pojedinaca na određenim varijablama. Skupina čestica na koje je odgovoreno u određenom smjeru čini jednu ljestvicu. MMPI ljestvice zamišljene su kao mjerljive dimenzije koje odražavaju određene probleme poput depresije ili hipohondrije.

Hathaway i McKinley nisu prihvatili stajalište da čestice za pojedine ljestvice treba odabrati na temelju sadržaja koji je jasno povezan s različitim svojstvima ličnosti ili skupinama simptoma. Uobičajeni način odabira čestica na temelju njihove pojavnosti, koji je u to vrijeme koristila većina konstruktora testova, smatrali su suviše subjektivnim. Umjesto toga, Hathaway i McKinley stvorili su MMPI na temelju valjanosti čestica i ljestvica, tj. tražili su da svaka čestica u nekoj ljestvici bude u tu ljestvicu uvrštena samo ako je objektivno razlikovala zadanu kriterijsku skupinu (npr. depresivne osobe) od osoba u normativnom uzorku (npr. zdravih posjetitelja sveučilišnih klinika u Minnesoti). O tom se pristupu govorilo kao o empirijskoj strategiji konstrukcije ljestvica.

Hathaway i McKinley sročili su velik broj potencijalnih tvrdnji/čestica (oko 1000) koje su se uglavnom odnosile na simptome mentalnih poremećaja ili druge probleme kojima su se bavili u svojoj psihijatrijskoj službi. Nisu pokušavali unaprijed predvidjeti povezanost pojedinačnih čestica s konstruktima koji su ih zanimali, već su empirijski uspoređivali odgovore normalnih osoba s odgovorima grupa dobro klasificiranih pacijenata, kako bi na taj način odredili koje će čestice uključiti u određene ljestvice. O njihovu se objektivnom pristupu govorilo kao o "slijepom empirizmu". Treba naglasiti, jer su mnogi skloni to previdjeti, da su Hathaway i McKinley uložili mnogo truda u pisanje i odabir početne zbirke čestica, kao i u izbor kriterijskih grupa, pa se ta dva važna aspekta njihova postupka ne mogu smatrati "slijepima".

Hathawayeva i McKinleyeva empirijska metoda konstrukcije ljestvica proizvela je MMPI kliničke ljestvice, koje se mogu primijeniti u vrlo različitim prilikama (Graham, 1990.), pa i izvan granica Sjedinjenih Američkih Država (Butcher i Pancheri, 1976.). Kao što je već ranije rečeno, MMPI je postao i važna kriterijska mjera u objektivnim istraživanjima psihopatologije.

Nužnost revizije MMPI inventara

MMPI nije bio bez problema. Hathaway (1965., str. 462) je istaknuo da se MMPI može kritizirati zbog njegova “održavanja Kraepelinove dijagnostičke nosologije”. Promjene psihijatrijske klasifikacije, naročito one navedene u Dijagnostičkom i statističkom priručniku za duševne poremećaje (Američka psihijatrijska udruga, 1952; 1968; 1980; 1987.) učinile su te probleme još očitijima. Hathaway (1965) je spomenuo i probleme s njihovom metodom odabira čestica za ljestvice, ali nije o tome opširnije govorio.

Tijekom vremena i drugi su uočili neke probleme originalnog MMPI inventara. Butcher (1972.), Butcher i Tellegen (1966.) i Butcher i Owen (1978.) zaključili su da su brojne čestice inventara zastarjele ili da im se mogu uputiti opravdani prigovori, pa su preporučili reviziju instrumenta koja bi se sastojala u izbacivanju zastarjelih čestica i proširivanju ukupnog broja čestica nekim suvremenim temama. Postavljeno je i pitanje uporabe originalnih MMPI normi. Butcher (1972.) je istaknuo da uzorak na kojem se temelje originalne MMPI ljestvice nije prikladan za čitav niz suvremenih usporedbi. Originalni normativni uzorak sastojao se uglavnom od bijelaca iz ruralnih krajeva Minnesote, a instrument se diljem Sjedinjenih Američkih Država koristio za ispitivanje vrlo različitih klijenata. Colligan i sur. (1983.) i Parkison i Fishburne (1984.) proveli su niz istraživanja kojima su pokazali da originalne MMPI norme ne odgovaraju današnjim ispitanicima.

Usprkos pozivu na reviziju, preko tih se problema prelazilo duže od 40 godina, možda stoga što je ovaj instrument funkcionirao tako dobro ili bio toliko upotrebljavan. Tijekom tih godina stvoreni su i drugi objektivni inventari ličnosti, iako nijedan od njih nije bio prihvaćen poput MMPI inventara. S protokom vremena i povećanim uviđanjem ograničenja originalnog instrumenta, izdavač MMPI inventara (The University of Minnesota Press) i vlasnik prava objavljivanja, odlučio je revidirati MMPI. Ta je revizija označena kao osuvremenjivanje i ponovna standardizacija instrumenta utvrđene pouzdanosti i valjanosti. S obzirom na široku bazu istraživačkih podataka koji su govorili u prilog uporabe MMPI inventara u psihologijskom procjenjivanju, prilagodba ili restandardizacija činila se mnogo prikladnijom od radikalne revizije. Jedan od ciljeva restandardizacije bilo je održavanje prihvaćenosti originalnog instrumenta i u njegovim restandardiziranim verzijama: MMPI-2 i najnovijeg MMPI-A inventara za adolescente. U tablici 1-1 detaljno su navedeni razlozi široke prihvaćenosti MMPI i MMPI-2 inventara u psihologijskom procjenjivanju, koji sugeriraju da i MMPI-A ima isti potencijal.

Projekt restandardizacije MMPI inventara

Tijekom 1982. godine Beverly Kaemmer, rukovoditeljica MMPI izdavača, imenovala je odbor za restandardizaciju MMPI inventara. James N. Butcher

(sa Sveučilišta Minnesota) i W. Grant Dahlstrom (sa Sveučilišta Sjeverna Karolina) započeli su taj posao, a kasnije im se te godine pridružio John R. Graham (s Državnog sveučilišta iz Kenta) i 1986. Auke Tellegen (sa Sveučilišta Minnesota). Beverly Kaemmer zastupala je nakladnika (the University of Minnesota Press). Zadatak projekta za restandardizaciju bio je modificirati originalni svezak s testom i provesti istraživanje u kojem bi bile izrađene nove norme za taj instrument. Projekt je financirao nakladnik iz sredstava prikupljenih prodajom MMPI materijala i pružanjem usluga bodovanja i interpretacije.

U prvoj godini projekta odbor je odlučio sročiti dva odvojena eksperimentalna oblika inventara, jedan za odrasle (oblik FX) i jedan za adolescente (oblik TX), pomoću kojih bi bili prikupljeni podaci. Oba eksperimentalna sveska sadržavala su originalne MMPI čestice, neke od njih u nešto promijenjenom obliku (Butcher i sur., 1989; Butcher i sur., 1992.). Čestice namijenjene mjerenju novih sadržaja (npr. suicidalnog ponašanja, spremnosti na liječenje, ponašanja tipa A, problematične uporabe alkohola i droga) dodane su u oba eksperimentalna sveska. Osim toga, čestice s razvojnim sadržajima dodane su u odgovarajući svezak (npr. čestice o radnoj prilagodbi dodane su obliku FX, a čestice o prilagodbi na školu u oblik TX). James Butcher, Grant Dahlstrom i John Graham, konzultirajući se i s drugim MMPI stručnjacima, napisali su nove čestice za AX oblik. Pozvali su i Carolyn Williams, koja je imala mnogo iskustva u radu s adolescentima, da sudjeluje u pisanju čestica za TX oblik inventara.

Odbor za restandardizaciju MMPI inventara odlučio je da se tijekom restandardizacije integritet instrumenta može najbolje očuvati ako se što manje diraju MMPI ljestvice valjanosti i standardne ljestvice. Kad ne bi tako postupili, pola stoljeća istraživanja koja su podržala uporabu tih ljestvica ne bi bilo relevantno za restandardizirane varijante inventara. Čestice koje čine standardne ljestvice i ljestvice valjanosti, osim nekih tvrdnji u četiri ljestvice kojima su bili upućeni opravdani prigovori (4 čestice na F, 1 u Hs, 3 na D, 4 na Mf i 1 na Si) zadržane su u MMPI-2 inventaru. Nove čestice koje mjere dodatne kliničke probleme i koje su namijenjene nekim novim primjenama uključene su u inventar kao zamjena čestica iz originalnog sveska koje nisu ulazile u standardne ljestvice ili ljestvice valjanosti. Time je ostvareno zahvaćanje šireg raspona sadržaja i omogućeno uvođenje novih ljestvica, bez mijenjanja originalnih ljestvica.

U svrhu osuvremenjivanja MMPI inventara članovi odbora i njihovi suradnici prikupili su pomoću oblika AX za odrasle osobe i TX za adolescente opsežne normativne i kliničke podatke. Podaci prikupljeni tijekom restandardizacije omogućili su članovima odbora procjenjivanje promjena koje treba učiniti u samom instrumentu. Ti su podaci poslužili i kao izvor informacija o valjanosti originalnih i novih ljestvica. Odluka da se razvije posebna varijanta za adolescente također je utemeljena na podacima prikupljenim u tom projektu.

Tablica 1-1. Razlozi uključivanja MMPI, MMPI-2 i MMPI-A inventara u psihologijsko procjenjivanje

MMPI, MMPI-2 i MMPI-A lako se primjenjuju u bilo kojem od postojećih oblika: u svescima, na kasetama ili pomoću kompjutera. Odraslim osobama za ispunjavanje inventara obično treba sat do sat i pol, a adolescentima oko jedan sat.

Pojedinci sami primjenjuju test jednostavnim odabirom odgovora T (točno) ili N (netočno) uz pojedine čestice, iskazujući na taj način odnosi li se tvrdnja na njih ili ne. Čestice su tako sročene da ih osobe sa završenih 6 razreda osnovne škole mogu razumjeti.

Upotrebljavaju se brojni prijevodi MMPI inventara, a u tijeku je prevođenje MMPI-2 na španjolski, kineski, vijetnamski, norveški, japanski, nizozemski, hebrejski, talijanski i ruski jezik, te thai.

MMPI, MMPI-2 i MMPI-A relativno se lako boduju. Označe se odgovori uz pojedine čestice u svakoj ljestvici, a njihov broj se tada unosi u list za izradu profila. Bodovanje se može prepustiti i pomoćnom osoblju kako bi se uštedjelo skupo vrijeme stručnjaka. Postoje i kompjutorizirani programi za ocjenjivanje odgovora, koji poboljšavaju proces bodovanja (tj. smanjuju broj pogrešaka i brže završe s bodovanjem brojnih ljestvica).

MMPI-2 i MMPI-A sadrže nekoliko mjera pomoću kojih se određuje uobičajeni način odgovaranja klijenta na test, uključujući i neke koje ne postoje u MMPI inventaru. Svaki instrument koji se temelji na samo-iskazu može se svjesno ili nesvjesno manipulirati, pa je stoga nužno odrediti klijentov stav tijekom odgovaranja na test.

Poput MMPI inventara, MMPI-2 i MMPI-A su instrumenti koji se mogu objektivno interpretirati. Empirijski validirane ljestvice imaju jasno utvrđena značenja. Visok rezultat u nekoj MMPI ljestvici povezan je s određenim značajkama ponašanja. Ova "značenja" različitih ljestvica mogu se lako naučiti i objektivno primijeniti na klijente. Utvrđeni korelati ljestvica omogućuju objektivnu interpretaciju, čak i pomoću kompjutera.

MMPI, MMPI-2 i MMPI-A ljestvice su pouzdane (tj. rezultati su stabilni u vremenu). S dobro utvrđenom pouzdanošću različitih ljestvica ove varijante MMPI inventara smatraju se učinkovitima za niz procjena, npr. forenzičkih, gdje se traži dobra pouzdanost.

MMPI, MMPI-2 i MMPI-A daju jasne, valjane opise ljudskih problema, simptoma i osobina ličnosti. Povišeni rezultati u pojedinim ljestvicama i kodirani opisi čine terminologiju koja kliničarima omogućuje jasan opis pacijenta. Izjava da neki klijent ima "četiri povišene osobine" ili pokazuje izražene značajke "2-7" znači za psihologe vrlo specifičnu informaciju.

Na temelju MMPI-2 i MMPI-A rezultata praktičar može predvidjeti buduće ponašanje i reakcije na različite tretmane, kao što je to bilo moguće i na temelju rezultata u MMPI inventaru. Ako je, npr. MMPI-2 profil nekog klijenta najizrazitije definiran ljestvicom 2 (depresija), vjerojatno će kognitivno-bihevioralna terapija ili neki antidepresiv potaknuti pozitivne promjene i značajno smanjiti rezultat na ljestvici 2.

Kao i kod MMPI inventara, MMPI-2 i MMPI-A profili predstavljaju vrijednu metodu pružanja povratnih informacija klijentima o osobinama ličnosti, simptomima itd.

Odbor za restandardizaciju MMPI inventara odredio je nekoliko glavnih ciljeva projekta:

1. Revidirati i osuvremeniti MMPI izbacivanjem čestica kojima se mogu uputiti opravdani prigovori, čestica koje nisu učinkovite ili su zastarjele, te njihovo zamjenjivanje česticama koje se odnose na suvremene kliničke probleme i primjene. Uključiti originalne ljestvice valjanosti i standardne ljestvice u prvi dio sveska.
2. Sačuvati kontinuitet s originalnim instrumentom zadržavanjem gotovo nepromijenjenih MMPI ljestvica valjanosti, standardnih i nekoliko dopunskih ljestvica. (Istraživanja pokazuju da su ove ljestvice u MMPI-2 usporedive s onima u originalnom MMPI, pa se mogu smatrati ekvivalentnim ljestvicama [Ben-Porath i Butcher, 1989a, 1989b].)
3. Razviti nove ljestvice namijenjene problemima koji nisu bili pokriveni originalnim MMPI inventarom.
4. Za izradu dobrih normi prikupiti nove, po slučaju odabrane uzorke odraslih osoba i adolescenata, koji će biti reprezentativni za populaciju Sjedinjenih Američkih Država.
5. Izraditi nove normativne distribucije za ljestvice namijenjene odraslima i adolescentima, koje će bolje odražavati kliničke probleme i riješiti problem pomanjkanja uniformnosti u percentilnoj klasifikaciji za originalne MMPI ljestvice (T-vrijednosti za određeni rezultat nisu ulazile u odgovarajuće percentile u svim ljestvicama).
6. Prikupiti širok raspon kliničkih podataka za procjenu promjena koje treba učiniti u originalnim ljestvicama, te za validaciju novih ljestvica.

Nakon objavljivanja MMPI-2 inventara za odrasle 1989. godine (Butcher i sur., 1989.), Beverly Kaemmer je kao predstavnik nakladnika imenovala novi odbor koji je trebao odlučiti je li potreban poseban oblik MMPI inventara za adolescente. U taj su odbor ušli James N. Butcher, Auke Tellegen i Robert Archer (s Medicinskog fakulteta istočne Virginije). John R. Graham, Carolyn L. Williams i Yossef S. Ben-Porath radili su kao Butcherovi suradnici u nekoliko istraživačkih projekata vezanih uz razvoj MMPI-A inventara. MMPI-A priručnik tiskan je 1992. godine (Butcher i sur., 1992.).

Nastanak MMPI-2 inventara

U normativni uzorak za MMPI-2 ušlo je 2600 osoba (1462 žene i 1138 muškaraca u dobi od 18 godina do odrasle dobi), iz 7 regija Sjedinjenih Američkih Država (države: Kalifornija, Minnesota, Sjeverna Karolina, Ohio, Pensilvanija, Virginija i Washington). Normativni uzorak bio je uravnotežen s obzirom na spol i demografske karakteristike poput etničke pripadnosti. Osobe u uzorku bile su odabrane po slučaju, a prvi kontakt uspostavljen je pismom u kojem su zamoljene da dođu na dogovoreno mjesto, gdje će se obaviti testiranje baterijom testova. Sve su osobe ispitane eksperimentalnim AX oblikom MMPI

inventara od 704 čestice, biografskim upitnikom i popisom značajnih životnih promjena tijekom posljednjih 6 mjeseci.

U normativni uzorak bili su uključeni i heteroseksualni parovi ($N = 822$). Svaki član para odgovarao je na oblik AX, Upitnik dijadne prilagodbe (Dyadic Adjustment Questionnaire od Spaniera i Filsingera, 1983.) i revidiranu varijantu Katzove ljestvice prilagodbe (Katz, 1968.). Te su informacije služile kao deskriptori valjanosti za MMPI-2 ljestvice primijenjene na nekliničkim uzorcima.

Osim normativnog istraživanja opisanog u priručniku MMPI-2 inventara, obavljen je i niz drugih normativnih i kliničkih ispitivanja s ciljem utvrđivanja valjanosti standardnih MMPI-2 ljestvica i novih ljestvica sadržaja. Ta su ispitivanja vršena u psihijatrijskim bolnicama (Ben-Porath, Butcher i Graham, 1991.) i klinikama za liječenje alkoholne ovisnosti (Greene i sur., 1992, Levenson i sur., 1990; Weed i sur., 1992.), kao i na različitim vrstama osoba: majkama za koje se pretpostavljalo da bi mogle zlorabiti svoju djecu (Egeland i sur., 1991.); ambulantskim pacijentima s bračnim problemima (Hjemboe i Butcher, 1991.); antisocijalnim ličnostima (Lilienfeld, 1991.); veteranima s posttraumatskim stresnim poremećajem (Litz i sur., 1991.); starijim muškarcima (Butcher i sur., 199.); vojnom osoblju (Butcher, Jeffrey i sur., 1990.), te studentima koledža (Butcher, Graham, Dahlstrom i Bowman, 1990.).

Utvrđeno je da današnji ispitanici, uključujući i osobe iz novog normativnog uzorka, pokazuju sklonost označavanju većeg broja čestica u patološkom smjeru, što dovodi do povećanih vrijednosti aritmetičkih sredina (po prilici 5 jedinica T-vrijednosti na svakoj ljestvici) u odnosu na originalni MMPI normativni uzorak. Do toga vjerojatno dolazi zbog donekle promijenjenih uputa koje se danas upotrebljavaju. U originalnom MMPI inventaru bilo je dopušteno preskočiti neke tvrdnje, pa se takav postupak čak i ohrabrivao. Danas je običaj da se ispitanike potiče da odgovore na sve čestice, pa stoga originalne MMPI norme više nisu prikladne za suvremeni način primjene testa. Nove norme, koje se temelje na odgovorima prikupljenima novim uputama, omogućuju točniju procjenu.

Originalne MMPI norme izrađene su na temelju linearnih transformacija T-vrijednosti (Hathaway i McKinley, 1940., 1942.). Kako bi postojala mogućnost uspoređivanja ljestvica, distribucijama T-vrijednosti označena je aritmetička sredina od 50 i standardna devijacija od 10 jedinica. Taj je pristup zadržan i za postupak restandardizacije, uz jednu važnu modifikaciju pomoću koje je riješen problem pomanjkanja ekvivalentnosti u vrijednostima percentila za različite ljestvice koji je postojao uz originalne linearne T-vrijednosti.

MMPI-2 T-rezultate, tzv. uniformne T-vrijednosti, uveo je Auke Tellegen (Tellegen i Ben-Porath, 1992.) koristeći za zajedničku distribuciju 8 kliničkih ljestvica (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9). Bruto rezultati na tim ljestvicama pretvoreni su u odgovarajuće uniformne T-vrijednosti regresijom bruto rezultata u percentilima ekvivalentne uniformne T-vrijednosti. Zatim su za osam kliničkih ljest-

vica i 15 MMPI-2 ljestvica sadržaja derivirane uniformne T-vrijednosti posebno za žene i muškarce (Butcher i sur., 1989.).

U interpretaciji originalnih MMPI profila kliničari su T-vrijednost od 70 jedinica smatrali klinički značajnim povišenjem. Ova je kriterijska vrijednost odabrana jer se smatralo da se za svaku MMPI ljestvicu nalazi u 95. percentilu. Međutim, u praksi su se percentilne vrijednosti za zadani T-rezultat razlikovale od ljestvice do ljestvice. U kliničkim ispitivanjima provedenima s MMPI-2 inventarom utvrđeno je da je T-rezultat od 65 optimalna razina za odvajanje poznatih kliničkih grupa od MMPI-2 normativnog uzorka (Butcher, 1989c; Keller i Butcher, 1991.). U skladu s tim, T-vrijednost od 65 ili više odabrana je kao oznaka “kliničkog raspona” u MMPI-2 inventaru (Butcher i sur., 1989.). U MMPI-2 inventaru T-vrijednost od 65 uniformno pada u 92. percentil za osam kliničkih i sve ljestvice sadržaja.

Iako je odbor za MMPI restandardizaciju nastojao sačuvati kontinuitet s originalnim MMPI inventarom uglavnom ne mijenjajući ljestvice valjanosti i kliničke ljestvice, MMPI-2 je u nekoliko drugih vidova različit instrument. U revidiranom instrumentu ima novih tvrdnji, te manji broj čestica kojima ispitanici mogu uputiti opravdane prigovore. Norme za MMPI-2 temelje se na etnički uravnoteženijem i različitijem uzorku, pa su prikladnije za današnje korisnike testa. Dodan je niz novih ljestvica koje bi trebale unaprijediti psihologijsko procjenjivanje. Ugrađene su i nove ljestvice valjanosti pomoću kojih se određuje stav testiranih osoba prema testiranju, kao i nekoliko novih mjera usmjerenih na kliničke probleme (npr. ljestvica priznate ovisnosti i ljestvica bračnih nevolja) koje nisu postojale u originalnom MMPI inventaru.

Odabir sadržaja koji se odnose na samu osobu koja odgovara na test važan je izvor kliničkih informacija u MMPI-2 i MMPI-A interpretacijama. Oslanjanje na sadržaj MMPI čestica povećalo se u posljednjih 20 godina, usprkos “golom empirizmu” karakterističnom za nastanak originalnog MMPI inventara. Ljestvice sadržaja (tj. homogeno grupiranje čestica koje mjere jednu dimenziju poput srdžbe ili bizarnog mišljenja) mogu se relativno lako razumjeti, interpretirati i protumačiti drugima (Burisch, 1984.). Wiggins (1966.) je razvio niz homogenih ljestvica za procjenu dimenzija sadržaja uključenih u originalni MMPI inventar. Međutim, određeni broj čestica iz nekih ljestvica izbačen je tijekom procesa MMPI revizije. Štoviše, MMPI-2 sadrži brojne nove tvrdnje koje nisu mogle biti uključene u Wigginsove ljestvice.

Ljestvice sadržaja za MMPI-2, detaljnije opisane u 7. poglavlju, izradili su Butcher, Graham, Williams i Ben-Porath (1990.) za procjenjivanje glavnih dimenzija sadržaja u revidiranom inventaru. Nove MMPI-2 ljestvice sadržaja derivirane su pomoću višestruke metode višefazne strategije konstrukcije ljestvica, koja se za postizanje sadržajne homogenosti i dobrih statističkih svojstava koristi i racionalnim i statističkim postupcima. Nove MMPI-2 ljestvice sadržaja procjenjuju simptomatsko ponašanje (anksioznost, strahove, opsesivnost, depresivnost, brige za zdravlje, bizarno mišljenje i doživljavanje), faktore ličnosti (tip A ponašanja, cinizam), vidljivo ponašanje (srdžbu,

antisocijalne radnje), negativno samopoimanje (nisko samopoštovanje) i područja kliničkih problema (obiteljske probleme, smetnje na poslu, pokazatelje negativnih stavova prema liječenju).

Utvrđeno je da ljestvice sadržaja u MMPI-2 posjeduju, osim vanjske valjanosti i čvrste unutarnje psihometrijske karakteristike. Tako su, primjerice, usporedbe MMPI-2 ljestvica sadržaja i kliničkih ljestvica pomoću istih deskriptora ponašanja pokazale da ljestvice sadržaja imaju istu ili veću vanjsku valjanost od originalnih MMPI kliničkih ljestvica (Ben-Porath, Butcher i Graham, 1991; Butcher i sur., 1990.).

Razvoj MMPI-A inventara

Kad je Odbor za restandardizaciju MMPI inventara započeo reviziju originalnog inventara tijekom 1982. godine, nije istodobno odlučio i izraditi posebnu varijantu instrumenta za adolescente. U to je vrijeme postojalo suglasje o postojanju nekoliko problema koji ograničavaju mogućnost uporabe originalnog instrumenta na adolescentima. Tvrdnje u MMPI bile su, npr. pisane sa stajališta odraslih osoba i primjenjivane kod adolescenata bez ikakvih preinaka; za izradu MMPI ljestvica nisu korišteni uzorci adolescenata niti su uzeti u obzir razvojni problemi, već je jednostavno bilo pretpostavljeno da su te ljestvice prikladne za adolescente iako su stvorene na uzorcima odraslih osoba; za originalni MMPI nisu izrađene norme za adolescente, a interpretacije njihovih odgovora često su se temeljile na istraživanjima učinjenima na odraslim ljudima. Povijest primjene MMPI inventara na adolescentima i problemi koji su iz te primjene proizašli bit će detaljnije raspravljani u 9. poglavlju. Usprkos tim problemima članovi odbora uočili su da se instrument obilato koristi i za ispitivanje adolescenata. Štoviše, Starke Hathaway primijenio je MMPI na više od 10 000 adolescenata u školama Minnesote, demonstrirajući tako sposobnost instrumenta da predvidi delinkvenciju i druge probleme mladeži (npr. Hathaway i Monachesi, 1953a, 1957., 1963; Hathaway, Reynolds i Monachesi, 1969.).

Članovi odbora odlučili su pomoću eksperimentalnog inventara TX za adolescente ispitati bi li takva posebna verzija MMPI inventara bila korisna i valjana. Budući da normativni uzorak adolescenata za originalni MMPI (Marks, Seeman i Haller, 1974.) nije reprezentirao etničku različitost Sjedinjenih Američkih Država, jedan od važnih ciljeva prikupljanja podataka bilo je prikupljanje velikog, različitog normativnog uzorka mladih ljudi iz različitih dijelova Sjedinjenih Država. Ispitanici za adolescentske MMPI norme skupljeni su u školama nekoliko država, uključujući Kaliforniju, Minnesotu, Ohio, Sjevernu Karolinu, New York, Pensilvaniju, Virginiju i Washington. Ove su lokacije za primjenu inventara odabrane kako bi se maksimizirala mogućnost dobivanja uravnoteženog uzorka ispitanika prema geografskim područjima, broju osoba iz ruralnih i urbanih sredina, te različitog etničkog podrijetla.

Oblik TX sa 704 čestice primijenjen je na 815 djevojčica i 805 dječaka u dobi od 14 do 18 godina koji su činili normativni uzorak, a bio je korišten i u ekstenzivnom evaluativnom kliničkom istraživanju (vidi Williams i Butcher, 1989a, 1989b; Williams i sur., 1992.). Sudionici konačnih MMPI-A normativnih i kliničkih uzoraka bili su različitijeg podrijetla od onih u ranijim uzorcima, u kojima su bili samo bijelci (Marks, Seeman i Haller, 1974.).

Odluka da MMPI-A norme započnu s 14. godinom bila je sasvim pragmatična. Iako je bilo nastojanja da se u uzorak uključe 12- i 13-godišnja djeca, neki su školski ravnatelji zbog nekoliko razloga oklijevali dati dopuštenje za testiranje mlade djece TX oblikom inventara. Među tim razlozima navedena je dužina inventara, opća orijentacija usmjerena na odrasle osobe i prigovori upućeni na sadržaj nekih čestica (naročito onih o seksualnom ponašanju). Među podacima dobivenima na ograničenom uzorku 12- i 13-godišnjaka bio je veći broj nevaljano ispunjenih testovnih protokola. Umjesto odgađanja objavljivanja MMPI-a inventara dok se ne prikupi veći i reprezentativniji uzorak 12- i 13-godišnje djece, odbor je odlučio iskoristiti prikupljene podatke i izraditi test za mladež u dobi od 14 do 18 godina. Pitanje prikladnosti instrumenta za 12- i 13-godišnjake razriješit će buduća istraživanja. Kraći i "adolescentima skloni" MMPI-A svezak možda omogućava veću suradnju školskih djelatnika u normativnim ispitivanjima.

MMPI-A svezak sadrži 478 čestica, od kojih su mnoge bile u originalnom MMPI i uključene su i u MMPI-2 inventar. Ipak, ovom je inventaru dodan čitav niz novih tvrdnji koje se bave problemima i ponašanjem adolescenata, kao primjerice stavovima prema školi i roditeljima, utjecaju grupa vršnjaka i problemima hranjenja. Te su čestice raspoređene kroz cijeli svezak kako bi instrument učinile što relevantnijim za adolescente. Osim toga, čestice o mladenačkim ponašanjima koje su u MMPI i MMPI-2 inventarima bile formulirane u prošlom vremenu u MMPI-A prebačene su u sadašnje vrijeme.

U MMPI-2 i MMPI-A inventarima učinjeno je i nekoliko promjena na razini čestica. Za MMPI-2 preformulirane su 82 originalne tvrdnje, a 70 čestica u MMPI-A su na drugi način izrečene verzije originalnih čestica. Čestice MMPI-2 korištene u ljestvici sadržaja koja se odnosi na pokazatelje negativnih stavova prema liječenju uključene su u MMPI-A inventar, kao i dodatne čestice o problemima s alkoholom i drogama. Čestice koje su zbog opravdanih prigovora uklonjene iz MMPI-2, eliminirane su i iz MMPI-A inventara. Uklonjene su i čestice koje zbog seksualnog sadržaja nisu smatrane prikladnima za školsku sredinu, a postojala je i sumnja imaju li isto psihološko značenje za adolescente kao za odrasle osobe. I konačno, s ciljem skraćivanja MMPI-A sveska, izbačena je ljestvica sadržaja koja ispituje strahove, kao i neke čestice iz ljestvica 5 i 0.

Kontinuitet između MMPI i MMPI-A sačuvan je ljestvicama valjanosti L i K, standardnim ljestvicama (osam kliničkih ljestvica i ljestvice 5 i 0), MacAndrew ljestvicom alkoholizma (MAC-R) i dopunskim ljestvicama A i R (Butcher i sur., 1992.). Ljestvicu F trebalo je u velikoj mjeri preinačiti kako bi mogla

funkcionirati kao mjera rijetkih pojava za adolescente. Pretpostavljeno je da druge MMPI-2 ljestvice jednostavno ne vrijede za adolescente. U izradi MMPI-A ljestvica sadržaja i VRIN i TRIN ljestvica valjanosti korištene su statističke analize rezultata adolescentskih uzoraka i racionalni postupci koji su uključivali razvojnu perspektivu. Tri MMPI-A ljestvice sadržaja nastale su iz novih, adolescentima namijenjenih čestica (školski problemi, niska razina aspiracije i alijenacija). Ljestvica obiteljskih problema (A-fam) poboljšana je dodavanjem sadržaja specifičnih za adolescentsku dob. Nova ljestvica namijenjena problemima vladanja (A-con) zamijenila je MMPI-2 ljestvicu antisocijalnih radnji (ASP), kada je za tu ljestvicu kod adolescenata utvrđena nedostatna empirijska valjanost (Williams i sur., 1992.).

MMPI-A norme, poput normi za MMPI-2, temelje se na uniformnim transformacijama T-vrijednosti koje je uveo Auke Tellegen, čime je uspostavljena ekvivalentnost percentila u različitim MMPI ljestvicama (Butcher i sur., 1992.). I MMPI-2 i MMPI-A norme izrađene su pomoću iste ciljane distribucije, čime je uspostavljena ekvivalentnost percentila za oba inventara. To znači da kako osoba stari, njezine se MMPI-A i MMPI-2 T-vrijednosti mogu direktno uspoređivati. Ista kriterijska vrijednost za kliničke interpretacije (tj. T-rezultat od 65) preporuča se i za MMPI-A i za MMPI-2 inventar. Ipak, kliničarima se preporuča da kod adolescenata kao potencijalno korisne deskriptore smatraju i povišene T-rezultate u rasponu od 60-64.

Ostatak ove knjige pruža informacije o uporabi i interpretaciji MMPI-2 i MMPI-A inventara. Drugo poglavlje bavi se MMPI-2 i MMPI-A problemima, ali budući da se MMPI-A dovoljno razlikuje od MMPI-2, o njemu se posebno govori u 9., 10. i 11. poglavlju.

Sažetak

MMPI je nastao zahvaljujući nastojanjima Hathawaya i McKinleya, koji su njime željeli olakšati dijagnostičku trijažu. Hathaway i Monachesi (1953a) ovako opisuju MMPI:

MMPI je psihometrijski instrument izrađen s ciljem dobivanja podataka o svim klinički važnijim fazama ličnosti pomoću jednog testa. Tijekom stvaranja instrumenta stajalište na temelju kojeg je bila određivana važnost neke osobine bilo je stajalište praktičnog kliničara ili osobe koja se bavi ličnošću i želi ispitati osobine koje su obično karakteristične za psihološke abnormalnosti (str. 13).

Ovaj je instrument u psihologijskom procjenjivanju postao najviše upotrebljavan instrument za ispitivanje ličnosti. Njegovo prihvaćanje u različitim zemljama izvan Sjedinjenih Američkih Država govori o generaliziranoj valjanosti inventara u različitim kulturalnim sredinama.

Problemi s originalnim MMPI inventarom postali su očiti tijekom godina, kao i širenjem njegove primjene izvan originalne svrhe za koju je bio konstruiran. Nakladnik testa (the University of Minnesota Press) započeo je 1982. godine program istraživanja i revizije koji je kulminirao objavljivanjem dvaju neovisnih, ali ipak paralelnih oblika MMPI inventara: inventarima MMPI-2 za odrasle i MMPI-A za adolescente.

MMPI-2 je revidirana verzija instrumenta u kojem su standardne ljestvice i ljestvice valjanosti ostale u biti nepromijenjene. Osim toga, izrađen je niz novih ljestvica za proširenu kliničku primjenu. Nove norme, izrađene na temelju ispitivanja velikog, reprezentativnog uzorka normalnih osoba (N = 2 600) mnogo više odgovaraju suvremenoj primjeni testa. Niz istraživanja valjanosti pokazao je učinkovitost MMPI-2 inventara kao zamjene za originalni MMPI u ispitivanju odraslih osoba.

MMPI verzija za adolescente, MMPI-A, nastala je kako bi se uklonili brojni problemi na koje su psiholozi nailazili primjenjujući originalni MMPI na adolescente. Neki od tih problema bili su: premali broj čestica sa sadržajem koji odgovara adolescentima, pomanjkanje specifičnih ljestvica za adolescente, zastarjele i nereprezentativne norme. U zbirki čestica za MMPI-A nema tvrdnji kojima bi se moglo prigovoriti zbog njihova sadržaja ili izražavanja, a ima čestica čiji se sadržaj odnosi na specifično adolescentske probleme. Nekoliko novih ljestvica, kao npr. ljestvica školskih problema i ljestvica problema vladanja, izrađeno je upravo s ciljem zahvaćanja specifičnih teškoća adolescenata. I konačno, izrađene su nove norme na suvremenom uzorku adolescenata iz različitih područja Sjedinjenih Američkih Država, koji predstavlja relevantniju skupinu za usporedbu adolescenata.